

Handläggare
Per Owe Molander
Telefon: 08 508 28 918**Till**
Miljö- och hälsoskyddsnamnden

Stockholms vattenprogram - Lägesrapport 2012

Förvaltningens förslag till beslut

1. Godkänna anmälan av rapporten ”Stockholms vattenprogram - Lägesrapport 2012”.
2. Överlämna rapporten till kommunfullmäktige.
3. Överlämna lägesrapporten till stadsbyggnadsnämnden, exploateringsnämnden, trafik- och renhållningsnämnden, idrottsnämnden, stadsdelsnämnderna, styrelsen för Stockholm Vatten AB, styrelsen för Stockholms Hamnar AB, kommunstyrelserna i Järfälla, Sollentuna, Sundbyberg, Solna, Lidingö, Nacka, Tyresö, Haninge, Huddinge, Botkyrka och Ekerö, Länsstyrelsen i Stockholms län, Tyresås vattenvårdsförbund, Svealands kustvattenvårdsförbund, Mälarens vattenvårdsförbund, Vattenmyndigheten för Norra Östersjön samt Naturvårdsverket.

Gunnar Söderholm
FörvaltningschefMaria Svanholm
Enhetschef

Sammanfattning

Stockholms vattenprogram gäller för åren 2006 till 2015 och omfattar alla stadens vattenområden. Vattenprogrammet godkändes av kommunfullmäktige den 12 juni 2006. En första uppföljning av de två målområdena Miljökvalitet och Rekreation gjordes 2009. Denna uppföljning är den andra i ordningen. Mer information om tillståndet i stadens sjöar och vattendrag samt vilka åtgärder som genomförts eller pågår finns på Stockholms miljöbarometer, miljobarometern.stockholm.se/vatten

Programmet innehåller mål och åtgärder för hur Stockholm ska få renare vatten i sjöar och vattendrag samt värna och utveckla vattenområdena ur rekreationssynpunkt. Några slutsatser ur lägesredovisningen är:

Alla stadens vattenområden påverkas mer eller mindre av att de ligger i ett storstadsområde och det återstår fortfarande mycket att göra för att miljökvalitetsnormerna fastställda enligt EU:s vattendirektiv ska uppnås. Av tio vattenförekomster som berör Stockholms kommun uppnås inte god ekologisk status i sju fall och i fyra vattenförekomster uppnås inte god kemisk status.

De två största miljöproblemen i Stockholms sjöar, kustvatten och vattendrag är övergödning och miljögifter men sjöarnas tillstånd uppvisar en stor variation, till stor del beroende på markanvändningen i det enskilda avrinningsområdet.

Vattenkvaliteten i de flesta sjöarna i Stockholm har förbättrats de senaste 10-20 åren avseende fosforhalten. Det tillrinnande vattnet har blivit renare genom att avloppsutsläpp har renats eller förts över till de stora reningsverken. Åtgärderna har främst varit inriktade på att rena dagvatten genom anläggande av dammar, sedimentationsmagasin och skärmbassänger.

Restaureringsåtgärder har också bidragit till en bättre vattenkvalitet. Tillförseln av föroreningar via dagvattnet har minskat, t.ex. från trafikdagvatten. Samtidigt har tillrinningen av vatten till många sjöar och vattendrag minskat, vilket innebär att vattenomsättningen försämras och betydelsen av föroreningar som finns lagrade i sjöarna, framförallt i sedimenten, ökar.

Åtgärder har genomförts för att förbättra förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv, t.ex. restaureringar av vattendrag, anläggande av våtmarker och dammar för groddjur. Övervakning av ekologisk status har påbörjats under 2012.

Kvaliteten på Stockholms grundvatten varierar geografiskt men är generellt sett dålig och bidrar till föroreningsbelastningen av tungmetaller och miljögifter i sjöar och vattendrag.

Badvattenkvaliteten vid Stockholms strandbad är överlag god. En del avvikelser förekommer från år till år bland annat beroende på vädret under badsäsongen. Sportfisket och kräftfisket i de mindre sjöarna runt Stockholm har varit bra eller mycket bra de senaste 10 åren, liksom fisket i Mälaren.

Ny Handlingsplan för god ekologisk och kemisk status 2021

Enligt beslut i kommunfullmäktige 2012 ska miljö- och hälsoskyddsnämnden ta fram en handlingsplan för god ekologisk och kemisk status år 2021¹. Ett förslag kommer att presenteras under 2014 som innebär en anpassning av nuvarande vattenprogram till vattendirektivet med tydligare fokus på vattenkvalitet och åtgärder. Målet är att stadens nuvarande vattenprogram ska samordnas med vattenförvaltningens sexåriga planeringscykler, och innehålla konkreta åtgärder för att uppnå beslutade miljö kvalitetsnormer för ytvatten och grundvatten.

Bakgrund

Stockholms stads program för vattenvårdsarbetet gäller för åren 2006 till 2015. Vattenprogrammet innehåller mål och åtgärder för hur Stockholms sjöar och vattendrag ska bli renare samt hur vattenområdena ska värnas och utvecklas ur rekreationssynpunkt. Vattenprogrammet godkändes av kommunfullmäktige den 12 juni 2006. Kommunfullmäktige beslutade samtidigt att en uppföljning av vattenprogrammets genomförande skulle göras 2009 och 2012. Miljö- och hälsoskyddsnämnden gavs i uppdrag att samordna framtagandet av en lägesrapport. Enligt fullmäktiges beslut ska de två grundläggande målområdena för Miljö kvalitet och Rekreation följas upp. Under varje målområde finns ett antal övergripande mål som gäller för samtliga vattenområden.

Ärendets beredning

Lägesrapporten 2012 har tagits fram av enheten för miljöanalys.

Genomförandet av vattenprogrammet är främst ett ansvar för Stockholms stads förvaltningar och bolag. Vattenprogrammet har gemensamt tagits fram av de berörda förvaltningarna tillsammans med Stockholm Vatten AB. En särskild organisation har införts för stadens vattenvårdsarbete, där Miljöförvaltningen ansvarar för samordningen.

¹ När kommunfullmäktige beslutade om nuvarande vattenprogram 2006 var inte nuvarande miljö kvalitetsnormer kända. Beslut om dessa fattades först 2009 av Vattenmyndigheten.

Följande förvaltningar och bolag ingår i vattenprogrammets organisation: Miljöförvaltningen, Stockholm Vatten AB, Trafikkontoret, Exploateringskontoret, Stadsbyggnadskontoret, Idrottsförvaltningen och Stadsdelsförvaltningarna.

Insamling och bearbetning av data till indikatorerna har genomförts inom ramen för vattenprogrammets ordinarie organisation. Vattenprogrammets samordningsgrupp ansvarar för uppföljning av programmets mål och åtgärder. Samtliga mål, beskrivningar, bedömningar och indikatorer redovisas på Miljöbarometern, miljobarometern.stockholm.se/vatten.

Vattenprogrammets målstruktur

Vattenprogrammets är indelat i två målområden har följande formulering:

1. Miljökvalitet

Stockholm ska ha en god vattenstatus.

Senast 2021 ska Stockholms vattenområden uppnå den status som föreskrivs i EU:s vattendirektiv.

2. Rekreation

Stockholms vattenområden ska vara attraktiva rekreationsområden för alla.

Vattenvägar och upplevelsevärden ska bibehållas och utvecklas. Vid naturreservatsbildning ska friluftsentressen vägas mot naturvärden. Funktionshinderade behov av rekreation ska beaktas.

Vattenprogrammet hade ursprungligen 2015 som målar för när god vattenstatus skulle uppnås i staden. Genom Vattenmyndighetens beslut 2009 om miljökvalitetsnormer, åtgärdsprogram och förvaltningsplan infördes tidsundantag till år 2021 för när miljökvalitetsnormerna ska uppnås. När beslutet om vattenprogrammet togs 2006 var god vattenstatus inte definierat. God vattenstatus definierades genom Vattenmyndighetens beslut 2009.

Under respektive målområde finns övergripande mål, som gäller för samtliga vattenområden i staden.

Indikatorer

Arbetet med uppföljningen av de övergripande målen har inriktats på att, så långt möjligt, utnyttja befintliga indikatorer/nyckeltal som stadens förvaltningar och bolag redan använder.

För några av indikatorerna saknas uppgifter från de senaste åren. I vissa fall kan data endast redovisas från ett undersökningstillfälle, vilket innebär att någon trend inte kan bedömas för den indikatorn. Några data kommer från externa aktörer, t.ex. fiskeklubbar där arbetet bedrivs på ideell basis, vilket innebär att kontinuiteten inte alltid kan garanteras.

Samtliga indikatorer redovisas utförligt på webbplatsen www.miljobarometern.stockholm.se/vatten.

Förvaltningens synpunkter och förslag

Stockholms nuvarande vattenprogram gäller för perioden 2006-2015 och omfattar alla stadens vattenområden. Enligt kommunfullmäktiges beslut 2006 gjordes en första uppföljning av de två målområdena Miljökvalitet och Rekreation 2009. Denna uppföljning är den andra i ordningen.

Programmet innehåller mål och åtgärder för hur Stockholm ska få renare vatten i sjöar och vattendrag samt värna och utveckla vattenområdena ur rekreationssynpunkt. Nedan redovisa några slutsatser i lägesredovisningen. I övrigt hänvisas till rapporten samt till Miljöbarometern, miljobarometern.stockholm.se/vatten.

Alla stadens vattenområden påverkas mer eller mindre av att de ligger i ett storstadsområde och det återstår fortfarande mycket att göra för att miljökvalitetsnormerna ska följas.

Tio vattenförekomster berör i nuläget Stockholms kommun, och omfattas därmed av miljökvalitetsnormer fastställda enligt EU:s vattendirektiv, se tabell nedan. Av dessa vattenförekomster uppnår idag tre god ekologisk status. Övergödningen är genomgående orsaken till att sju vattenförekomster inte når god ekologisk status. Fyra vattenförekomster uppnår inte god kemisk status på grund av att halterna av tributyltenn (TBT) överstiger miljökvalitetsnormen.

Vattenförekomst		Ekologisk status	Kemisk status*
Drevviken	Sjö	Måttlig	God
Magelungen	Sjö	Måttlig	God
Mälaren-Görväln	Sjö	God	God
Mälaren-Stockholm	Sjö	God	Uppnår ej
Bällstaån	Vattendrag	Dålig	God
Norrström	Vattendrag	God	Uppnår ej
Tyresån-Forsån	Vattendrag	Måttlig	God
Brunsviken	Övergångsvatten	Otillfredsställande	God
Lilla Värtan	Övergångsvatten	Måttlig	Uppnår ej
Strömmen	Övergångsvatten	Måttlig	Uppnår ej

* Exklusive kvicksilver

Vattenförekomst		Kemisk status	Kvantitativ status
Stockholmsåsen-Silverdal**	Grundvatten	God	God
Trollbäcken**	Grundvatten	God*	God

** En mycket liten del av denna förekomst finns inom Stockholms stad.

De två största miljöproblemen i Stockholms sjöar, kustvatten och vattendrag är övergödning och miljögifter men sjöarnas tillstånd uppvisar en stor variation. Vissa är kraftigt övergödda och/eller har starkt förorenade bottensediment, medan andra är

förhållandevis rena. Det beror till stor del på markanvändningen i det enskilda avrinningsområdet.

Vattenkvaliteten i de flesta sjöarna i Stockholm har förbättrats de senaste 10-20 åren avseende fosforhalten. Det tillrinnande vattnet har blivit renare genom att avloppsutsläpp har renats eller förts över till de stora reningsverken. Åtgärderna har främst varit inriktade på att rena dagvatten genom anläggande av dammar, sedimentationsmagasin och skärbassänger.

Restaureringsåtgärder har också vidtagits i sjöarna vilket varit av stort värde för att åstadkomma en bättre vattenkvalitet. Den förbättring som fortfarande sker i många sjöar beror delvis på att tillförseln av föroreningar minskar. Idag renas t.ex. ca 45 % av vattnet från högtrafikerade vägar, d.v.s. där trafikintensiteten överstiger 15 000 fordon per dygn.

När den mängd föroreningar som kommer med tillrinningen blir mindre, ökar betydelsen av föroreningar som finns lagrade i sjöarna, framförallt i sedimenten. Sjöbottnarna innehåller också gamla, upplagrade föroreningar från industrier och avloppsutsläpp som nu har upphört. Tungmetaller och miljögifter förekommer även i grundvattnet i marken. Grundvattnet strömmar ut i sjöar och vattendrag och bidrar därigenom till föroreningsbelastningen.

Miljöförvaltningen har nyligen genomfört en grundvattenundersökning i Stockholm där grundvattnet provtagits på 74 olika platser inom staden under 2011-2012. Rapporten redovisas för nämnden den 26 november 2013.

Kvaliteten på Stockholms grundvatten varierar geografiskt men är generellt sett dålig. Många grundvattenprov visar höga halter, jämfört med de bedömningsgrunder som finns för grundvatten. Utsläpp av föroreningar till mark och grundvatten har minskat från industrier och verksamheter i takt med att dessa blivit färre. Utsläpp från trafik och användning av varor som innehåller miljöfarliga ämnen, är svårare att åtgärda men kan ha stor betydelse när det gäller vissa ämnen. Eftersom Stockholms grundvatten generellt har låg omsättning kommer det att ta lång tid innan reella förbättringar syns.

Den biologiska mångfalden och dess ekosystemtjänster, t.ex. möjligheten till rekreation genom friluftsbad och fiske, påverkas av flera förhållanden och aktiviteter. Staden har genomfört flera fysiska åtgärder för att förbättra förutsättningarna för ett rikt växt- och djurliv, t.ex. restaureringar av vattendrag, anläggande av våtmarker och dammar för groddjur. Övervakning av ekologisk status har påbörjats under 2012. Övervakningen utgör

en grund för statusklassning av kommunens samtliga vattenområden, och utgör ett viktigt underlag för framtagande av åtgärder.

Badvattenkvaliteten vid Stockholms strandbad är överlag god. En del avvikelser förekommer från år till år bland annat beroende på vädret under badsäsongen. Sportfisket och kräftfisket i de mindre sjöarna runt Stockholm har varit bra eller mycket bra de senaste 10 åren, liksom fisket i Mälaren.

Kommande förändringar av vattenarbetet

Uppdraget att ta fram en handlingsplan för god ekologisk och kemisk status 2021

Kommunfullmäktige gav i budget för 2012 följande uppdrag till Miljö- och hälsoskyddsnämnden (utdrag):

”EU:s vattendirektiv har stor betydelse för stadens vattenvårdsarbete. Samtliga vattenförekomster ska uppnå god ekologisk och kemisk status senast år 2021. Stadens vattenarbete ska därför intensifieras. I ett första steg ska miljö- och hälsoskyddsnämnden uppdras att uppdatera och omvandla stadens vattenprogram till ett åtgärdsprogram för att uppnå god ekologisk och kemisk vattenstatus till år 2021”

Genomförandet av vattenförvaltningen

Nuvarande vattenprogram togs fram innan Vattenmyndigheten år 2009 fattade beslut om förvaltningsplan, miljökvalitetsnormer och åtgärdsprogram för vattenförekomsterna inom Norra Östersjöns vattendistrikt. Någon hänsyn kunde därför av självklara skäl inte tas till kommande miljökvalitetsnormer eftersom de då inte var kända. Vattenprogrammet innehåller därför inga klassningar av ekologisk eller kemisk status för de enskilda sjöarna. Programmet är främst inriktat på att reducera närsalthalterna, främst fosfor, i stadens vattenområden. Vattendirektivets mål om god ekologisk och kemisk status har dock inarbetats i vattenprogrammets övergripande mål. Någon analys av klimatförändringens effekter på vattenkvaliteten har inte gjorts i vattenprogrammet.

Den av Vattenmyndigheten planerade utökningen av vattenförekomster, från nuvarande 10 till 24, innebär att fler ytvatten i staden kommer att omfattas av miljökvalitetsnormer. Vattenmyndigheten arbetar med framtagande av underlag för nytt åtgärdsprogram där beslut kommer att tas 2015. Myndigheter och kommuner ansvarar för att miljökvalitetsnormer följs. Behoven

av förbättrade beslutsunderlag ökar därmed, även behovet av riktade åtgärder i de fall vattenkvaliteten är sämre än god.

Handlingsplan för god ekologisk och kemisk status 2021
Handlingsplan för god ekologisk och kemisk status år 2021 ska ange hur stadens vattenarbete ska få ett tydligare fokus på vattenkvalitet och åtgärder. Handlingsplanen ska ange vägen fram till konkreta insatser och fysiska åtgärder för att uppnå god ekologisk och kemisk status i Stockholms vattenförekomster 2021. Det innebär att åtgärder som främst avser rekreation och friluftsliv inte kommer att ingå i arbetet med att uppnå miljökvalitetsnormerna i stadens vattenförekomster.

Målet är att stadens vattenvårdsarbete ska samordnas med vattenförvaltningens sexåriga planeringscykler, och innehålla konkreta åtgärder för att uppnå beslutade miljökvalitetsnormer för ytvatten och grundvatten. Framtagandet av åtgärdsförslag ska ske i nära samarbete med regionala vattensamarbeten som berör Stockholms vattenförekomster, såsom Bällstaån, Igelbäcken, Brunnsviken, Tyresån, Mälaren och kustvattnet samt med kommuner som delar vattenförekomster med Stockholms stad. Bedömningar ska också göras av den pågående klimatförändringens påverkan på vattenkvaliteten.

Bilagor

- 1 Stockholms vattenprogram – Lägesrapport 2012